

Spennandi framtíðarætlanir:

Tari dyrkast á havinum — eins og gras á landi

Heimsins íbúgaratal ókst fyrri hvønn dag. Tærvir á mati gerst tí stórr og stórr. Nú fiski- ríkið er í havinum verður trótt í stóran mun og möguleikarnir at dyrka jörðina eru avmarkaðir — arbeiða fleiri lond við at finna nýggjar möguleikar at nokta framtíðar matarvin.

Tari er ein av hesum möguleikum. Í dag verður noggur tari etin í londum sum m.a. Kina, Japan og á Filipsoyggjunum. Her verður tari dyrkaður og seinni turkaður og er ein

týðandi tættur í dagligu matnýtsluni.

Áðrastaðni verður tari nýttur sum rávora í ymsari framleiðslu. Føroyingar eru farnir undir at framleiða alginat úr tara. Frammanundan eru tað nokur virkir í Noregi, Fraklandi og Skotlandi, sum framleiða alginat.

Eisini Danmark nýtir tara í framleiðslu. Tað er reyðtari, sum verður innfluttur úr Filipsoyggjunum. Evnið kardinan verður vunnið úr hesum taraslagnum og verður tað brúkt sum stívlisi í

budingspulpvuri.

Nú eru fleiri lond so eisini farn at kanna möguleikan at leggja stórar tarabúnaðir úti á havinum, har tari kann dyrkast eins og býur á landjörðini.

Stórir möguleikar

Alt havøki á jörðini er umleið 45 milliardir ha. Av hesum verður mett, at 25–35 ha kunnu dyrkast. Um hetta økið verður nýtt til áðurnevnda endamál kann tað føða millum 250–350 milliardum

menniskju.

Til sammetingar kann sigast, at tað bert er möguliga at dyrka umleið 4 milliardir ha av jörð uppi á landi. Í dag eru 2 milliardir ha av jörðini uppdyrkaðir.

Mannaættin hevur so státt bert 2 milliardir ha av jörð aftrat at dyrka á vanligu hátt fyrri at nokta tærvir á matverum. Havið harafturimóti hevur 10–20 ferðir fleiri möguleikar.

Tað er tó greitt, at nývan nakrantíð fer at lata seg gera at dyrka á

øllum havøkjum. Men kortini eru avisir möguleikar. Í dag verður tí arbeiðt við projektum at dyrka tara bæði í Israel, Frakland og USA.

Úrslit í 1990

Í USA eru teir farnir undir eitt taraprojekt. Hetta projekt er í trimum portum:

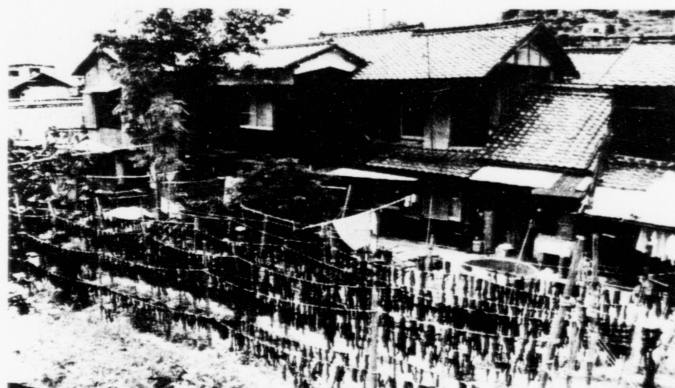
1973–1982: Kanningar av hvussu taraplantur vaksa og hvørjar möguleikar tær hava at norast á opnum havi. Roynndir við

føðivørur og føðurevnum og framleiðsla av biogassi.

1982–1987: Bygging og rakstur av tarabúnaði uppá 500 ha. Roynndir við ymsari útgerð undir ymskum havviðurskiftum.

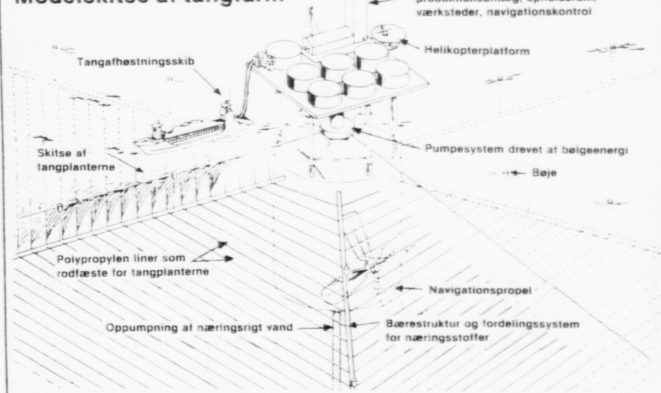
1987–1992: Gerð av einum modulbygðum tarabúnaði uppá 50.000 ha. Svar uppá spurningin: Ríggjar intensiv taradyrk- ing í stórum búnaðum?

Roynndirnar higartil hava givið so góð úrslit, at tað verur hildið fram eftir tíð- arætlanini omanfyri.

Í Japan er tari ein náttúrligur partur í máltíðunum. Her verður »nori«, »tari« hongd- ur upp at turka, áðrenn hann verður etin

Modelskitse af tangfarm

tó myllur við øðrum generatorum enn myllan á Tveroyri, tí hendan hevur elnetið fyrri neyðini.

Tað, sum eg havi sagt, er, at um vit skulu nýta vindorku til at framleiða ein stóran part av elmeði okkara (fyrri ikki at siga samlaðu orkunýtslu) so meti eg, at tað fer at lona seg væl betri at gera tað við stórum myllum enn við smáum — og tað eru nógvar grundir fyrri tí.

Útnyttar stórri part av vindinum

Samanbera vit tær smærru myllurnar frá KKV (3000 kilowatt generat- orur) við eina myllu á stædd við hana á Tveroyri (umleið 50 til 60 kilowatt- generatorur), so skulu umleið 250 tilkær smáar myllur til fyrri at geva líka

nógv sum 5 av teimum smærru KKV myllunum — um so er, at genera- torurin á bæði teimum stóru og teimum smáu myllunum koyra við full- ari effekt.

Hertil er tó at siga, at tær stóru myllurnar koma longur upp, har vindurin er harðari og her skal ein hugsa um, at um hæddars- munurin førir við sær, at vindferðin økst úr 7 upp í 8 metrar um sekundið so økst orkan í vindinum ikki bert upp í 8/7 tvs. við 14% men við 49%. Har- aftrat kann tann stórri myllan gerast effektivari tvs. soleiðis, at hon út- nyttar stórri part av ork- uni í vindinum.

Hetta ber til, tí at í tí stóru mylluni sum jú kostar nógvar milliónir meira uppá eina meka- nismu (við einum datatáli t.d.) til at regulera snúð- ingina av veingjunum, so at sum mest fæst

burturúr. Hetta og so tað at tær stóru myllurnar røkka longur upp átti eisini at gjørt, at lutfalls- vis fleiri myllur kunnu standa á einum givnum øki.

Dýrt við nógvarum kaðalum

Tá talan er um smærri myllur kann ein sjálvsagt spjaða tær meiri, men skal kaðal leggjast til hvørja einstaka myllu verður tað dýrt. Tí vindmyllur skulu í flestu støðum standa langt burtur frá húsum fyrri at fáa tann rætta vindin, og tað er ólíka dýrtari at grava 50 kaðalar enn at leggja eina linju við somu effekt.

Eisini kunnu vit hyggja at ávirkanini á elnetið. Myllurnar frá KKV hava synkron generatorar, har myllan sjálv syrgir fyrri, at

spenningurin er 220 volt og frekvensurin 50 Hertz so sum netið krevur.

Myllan á Tveroyri aftur- imóti hevur asynkron- generator, har elnetið krevst til fyrri, at myllan skal kunna halda 220 volt og 50 Hertz (ella yvirhøv- ur framleiða) og hon ávirk- ar eisini netið meira. Tí kunnu uppá seg færri myllur við asynkron genera- torum setast upp uttan at órógva netið. Tað ber til at seta synkron genera- torar á tær smáu myll- urnar eisini og regulera tær, men tá vera tær beinanvegin væl dýrari.

Tær stóru loysa seg betur

Samanumtikið haldi eg alt benda á, at tær stóru myll- urnar fara at loysa seg betri. Á fundinum, sum

var á Debesartøð herfyri tóktist eisini semja at vera um, at eingin kapping er millum tær stóru og smáu myllurnar. Tí tær tæna hvør sínum endamáli.

Hin vegin er tað so, at tíðin ikki er búgvin til at keypa tær stóru myllurnar í dag. Tað eru áðr stórar myllur enn tær frá Karlis- kronavarvet, og vit mugu vita, hvussu tær ymsu myllurnar roynast, áðrenn vit avgera nakað.

Eisini mugu vit vita meira um okkara egna vind. Tí mugu vit helst biða nokur ár, uttan so at teir, ið gera tær stóru myllurnar (og tí kenna tær best) kunnu geva okkum garanti, ið tryggja, at tað ikki vera vit, ið koma at missa, um so er, at myll- urnar ikki lúka givin lyfti.

Í tí tíðarskeiðnum eiga vit umframt at gera vind- mætingar eisini at seta nakrar av teimum smærru

vindmyllunum upp fyrri á tann hátt at fáa kunnleika um vindin hjá okkum.

Eingir patent- loysningar

— At enda Bogi Hansen. Heldur tú, at vit kunnu loysa okkara orkutævi við vindinum?

— Nei, tað haldi eg ikki. Eg trugvi ikki, at tað finnst nakrir patentloysning- ar til teir trupulleikar vit vera í, tá vit ikki longur klára at gjalda oljuna.

Vit mugu nýta ymsar framleiðsluhættir, og tað er eisini tað tryggasta. Gott er at hava tvey bein at standa á.

Men vindur kann óiva koma at geva okkum ein hampuligan stóran part av tí, vit skulu nýta og eftir øllum at døma líka biliga ella biligari enn nakað annað.